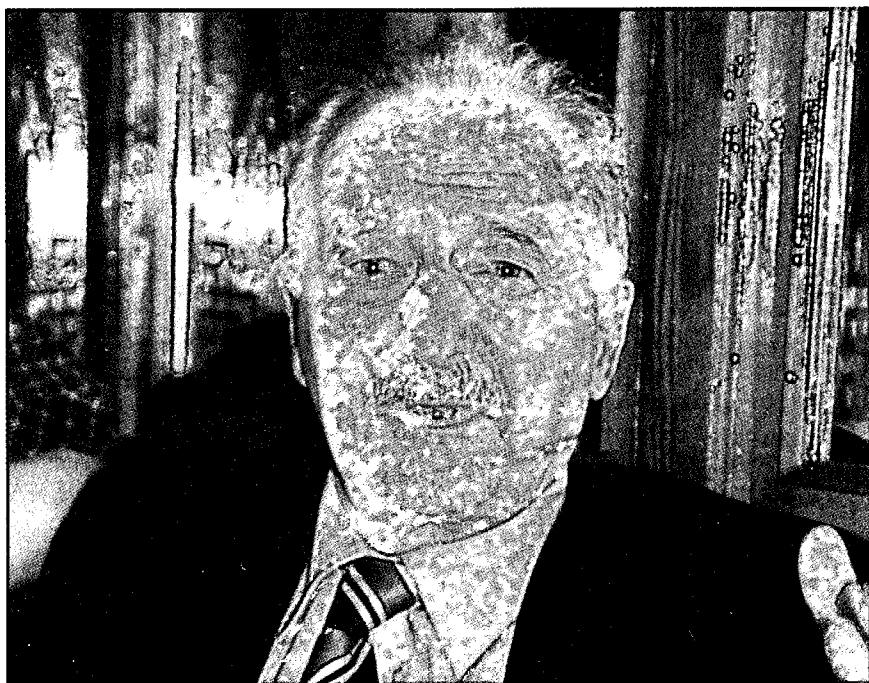

IN MEMORIAM

Prof.dr. Ferdo Gestrin**(8.10.1916 – 9.4.1999)**

Pred desetimi dnevi¹ umrli akademik, zaslužni profesor dr. Ferdo Gestrin je bil velik slovenski zgodovinar, največji po svojih odkritjih gospodarskega razvoja in migracij fevdalnega časa in zgodnjega kapitalizma.

Ferdo Gestrin se je rodil prav sredi prve svetovne vojne, v nedeljo 8. oktobra 1916, šest tednov pred smrtjo cesarja Franca Jožefa, kot sin krojaškega mojstra iz ugledne obrtniške družine na ljubljanskih Poljanah.

Začetno družinsko blagostanje je propadlo; sledila je težka mladost, ki jo je sam pretresljivo opisal pred leti v radiu in *Zgodovinskem časopisu*. Samo njegovi izredni volji in upornosti je pripisati, da je šel v višjo gimnazijo. Ob boljših finančnih razmerah bi potem študiral medicino, tako pa se je zadovoljil z zgodovino in diplomiral junija 1940. Vojna ga je zajela, ko je služil vojaški rok v Sarajevu in ga vrgla v Nemčijo v vojno ujetništvo.

¹ Govor na žalni seji oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 19.4.1999.

Po vojni je najprej učil na poljanski in klasični gimnaziji ter na učiteljskišči, potem pa je bil republiški inšpektor za zgodovino. Julija 1946 je izšel njegov prvi, z inicialkami podpisani članek – prispevek k boju za meje. Leta 1950 je začel honorarno predavati slovensko zgodovino na višji pedagoški šoli.

Peti letnik *Zgodovinskega časopisa*, ki je izšel avgusta 1952, je objavil prvo njegovo znanstveno razpravo, ki postavlja podelitev mestnih pravic Ljubljani v poletje 1220, kažejo pa na to ljubljanski novci z napisom civitas. Marca 1959 je Gestrin kot asistent prišel na naš oddelek za zgodovino, kjer je potem ostal skoraj četrto stoletja, dokler ni odšel v pokoj. Oktobra 1960 je doktoriral, nato pa je bil izvoljen za docenta za občo zgodovino srednjega veka. Postal je tretji nosilec te katedre, ki sta jo pred njim zasedala Ljudmil Hauptmann (1920–26) in Milko Kos (1926–65). Večino leta 1961 je prebil na izpopolnjevanju pri znamenitem profesorju Braudelu v Parizu. S tem je sledil Meliti Pivec-Stele, Milku Kosu in Franu Zwitterju, ki so pred njim okušali kvaliteto francoske šole. Zwitter in Gestrin pa imata še eno presenetljivo podobnost, oba sta bila rojena meseca oktobra, oba sta umrla aprila, oba sta bila stara 82 let in pol. Gestrinova docentska doba je trajala samo dve leti, saj je bil že novembra 1962 izvoljen za izrednega profesorja, devet let pozneje pa je postal redni profesor (1971). Sorazmerno zgodaj, v starosti 67 let, se je odločil oditi v pokoj. Istega leta 1983 je postal izredni član slovenske akademije, štiri leta zatem pa redni član (1987).

Časovno prvo področje Gestrinovega dela so bili šolski učbeniki in pregledne zgodovine našega 19. stoletja. Glavno delo te vrste je bila *Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do 1918*, ki sva jo skupaj napisala, skupaj v prav dobesednem pomenu besede. Dobivala sva se enkrat ali dvakrat na teden in na podlagi tega, kar je vsak zase pripravil, skupaj sestavljala besedilo, ki je bilo dostikrat rezultat burnih diskusij. Ta knjiga, tako imenovani *Gestrin-Melik*, je izšla leta 1966, potem pa je z malenkostnimi spremembami prešla tudi v *Zgodovino Slovencev* Cankarjeve založbe leta 1979.

Drugo področje Gestrinovega dela je uvajala disertacija *Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja*. Ko je bila 14. oktobra 1960 njena obramba, smo vsi navzoči čutili, da te trgovine tudi komisija ni skoraj nič poznala in da bi Gestrin na postavljena vprašanja lahko odgovarjal kakor bi hotel, ne da bi ga mogel kdo popravljati.

Izsledki, posledica sistematičnega in poglobljenega študija arhivov v Ljubljani, na Reki, v Piranu, Kopru in drugod, so bili vsem novi. Glavna smer trgovskega prometa na Slovenskem je segala do turške meje, do Dunaja, Prage in južnonemških mest, pa na obe obali Jadranskega morja, do Dubrovnika in Kotora ter do Barija in Brindisija.

Kmečka trgovina je neprestano naraščala. Za pariške *Anale* je napisal Gestrin pregled gospodarstva in družbe Slovenije v 16. stoletju (1962). Leta 1972 so izšle *Mitninske knjige 16. in 17. stoletja na Slovenskem*, 5. knjiga *Virov za zgodovino Slovencev*, z obsežnim komentarjem, obsežno delo skoraj 500 strani.

V knjigi *Slovenske dežele in zgodnji kapitalizem* (1991), ki je izšla pred osmimi leti, je Gestrin poudaril, da je 16. stoletje treba šteti za eno pomembnejših obdobij slovenske zgodovine. »V tem času so se Slovenci močneje povezali z evropskim prostorom, bili so vsaj deloma odprti za idejne tokove tedanjega časa, pa tudi za kulturno in gospodarsko dogajanje v njem, jih sprejemali in prilagajali.«

Posebno področje Gestrinovih raziskovanj so stiki z italijansko obalo Jadranskega morja. V *Zgodovinskem časopisu* 1964 je napisal o tem prvo kratko poročilo o arhivskih ustanovah v Markah in o njihovem bogatem arhivskem gradivu ter opozoril, da se del tega gradiva nanaša tudi na naše ozemlje in ga »nihče v našem zgodovinoписju niti na splošno ne pozna«. S tem se je začelo četrstoletno obiskovanje in zbiranje gradiva v mnogih italijanskih arhivih in knjižnicah od severa do juga, v katerih je prebil, kakor je zapisal, »skoraj tri leta življenja«.

V italijansko-jugoslovanski zgodovinski komisiji je bil Gestrin izredno delaven; leta 1978 je organiziral zasedanje s temo *Migracije Slovanov v Italijo*.

Rezultate svojih raziskovanj je Gestrin strnil v knjigi *Slovenske migracije v Italijo*, ki je izšla lansko leto pri Slovenski matici. Našel je tri obdobja migracij: v zgodnjem srednjem veku vojake in koloniste, ki so svojevoljno in prisilno prišli v Italijo – potem prisilne migracije v obliki suženjstva, nato pa od 14. stoletja naprej množično prehajanje priseljencev, ki je doseglo vrhunec v 15. in 16. stoletju. Ozemlje izseljevanja je bilo zelo veliko, segalo je od izliva Soče do izliva Bojane, od Mure, Drave in Donave do morja. Pokazalo se je, da usmerjenost gospodarskega in kulturnega življenja slovenskih dežel ni bila vezana samo na južnonemške dežele ampak tudi na Italijo.

Gestrin se je prvi v našem zgodovinoisju začel ukvarjati z zgodovino pomorstva in je vplival na nastanek pomorskega muzeja v Piranu. Njegovo raziskovanje gospodarske zgodovine je dalo tudi pomembne teoretične in metodološke rezultate.

Na zborovanju zgodovinarjev v Celju 1982 je imel uvodni referat o pogledih na gospodarsko zgodovino v našem zgodovinoisju, v knjigi o pomorstvu srednjeveškega Pirana pa je dal zelo lepo in izčrpno analizo tedanjih trgovskih družb.

V delu s študenti je uporabljal zanimive metode. Tako je leta 1976/1977 nastala pri seminarskem delu ob 23 študentih posebna razprava o trgovanju naših mornarjev v Angliji leta 1504 in bila objavljena v *Zgodovinskem časopisu*.

Nekoliko nenavadna za srednjeveškega zgodovinarja je bila Gestrinova povezanost z najnovejšim obdobjem, s časom druge svetovne vojne – to povezanost nam kaže zlasti knjiga *Svet pod Krimom*, ki je izšla leta 1993.

Zelo veliko je Gestrin dal krajevni zgodovini. Zajel je krajša ali daljša obdobja razvoja Ljubljane, Trsta, Radovljice, Bleda, Kamnika, srednjeveškega Otoka, Gutenwerda in še drugih krajev ter predelov.

V svojem delu je bil izredno ploden. Njegovo delo pa je odlikovala posebnost, da se je loteval problemov, ki so bili dotlej le malo ali nič raziskani, tako da so večinoma dajali povsem nove podatke in odpirali nove smeri. Razen v zgodovinski znanosti je delal Gestrin v najrazličnejših organizacijah, v sindikatih, na Taboru, pri Slovenski matici, Zgodovinskem društvu in njegovih časopisih, v arhivskem društvu, na fakulteti, v ZRC. Mnogokje so ga zaradi njegove domiselnosti in praktičnosti angažirali v kritičnih časih, recimo v finančnih ali drugačnih težavah.

Za svoje veliko in vsestransko delo je dobil Ferdo Gestrin nekaj priznanj, nagrad in odlikovanj, zaslužil bi jih še več. Naj omenim samo častno članstvo Zgodovinskega društva Ljubljana in Slovenske matice, naziv cavaliere ufficiale Republike Italije, srebrni častni znak svobode Republike Slovenije ob svoji osemdesetletnici, zdi pa se mi, da je bil najbolj vesel *Gestrinovega zbornika* z več kot 40 prispevki prijateljev, sodelavcev, rojakov in inozemcev, kolegov ter nekdanjih študentov; zbornik je bil pred dobrim mesecem predstavljen na akademiji.

Gestrin je bil prvi med pomembnejšimi slovenskimi zgodovinarji, ki se je ukvarjal s športom in je imel smisel za tehnične in praktične stvari. Živel je zdravo in zmerno, žal pa ga to ni obvarovalo hujših težav pred 14 leti, pa zdaj nenadne smrti.

Ko se poslavljamo od njega na žalnih sejah, se zavedamo, kako veliko nam je dal, starejšim in mlajšim, kot znanstvenik in kot profesor, kot prijatelj in kolega ter kot človek. Velik je v svojih delih, velik bo v našem spominu.

Vasilij Melik